

Yeşilin Zaferi

Kimileri yeşilci hareketi insanların gençlik dönemlerine özgü, gelip geçici bir heyecanla sınırlı olarak algılıyor. Politik ve ekonomik gerçekleri hafife alan kimileri ise "herkesin kapısının önünü temiz tuttuğu" bir toplumu refah ve özgürlük toplumu olarak algılayarak, yeşilciliği başlı başına yetkin bir ideolojik yöntem olarak görüyor. Yeşilcilikten ne anladığı ve yeşilciliğe ne kadar güvendiği bir yana, herkes iş lafa geldiğinde yeşilcilikte birinci. Ama kimse gücünü tek başına yeşilci eylemlerden alan bir organizasyonun, çok büyük miktarda paraların döndüğü ve dünyanın en büyük hükümet ve şirketlerinin işe karıştığı bir konuda olayların akışını bütünüyle değiştirebileceğini sanmıyordu.

GREENPEACE (Yeşilbarış) örgütü dünyanın hemen her tarafında doğa için tehdit oluşturan etkinlikleri denetleyen ve gerektiğinde, dünya kamuoyunun ilgisini bu gibi olaylara çekmek için yaygın yeşilci eylemler düzenleyebilen bir yeşilci organizasyon. Geçtiğimiz aylarda, Kuzey Denizi'ndeki Brent Spar petrol platformunun tasviyesi işlemi Greenpeace ile petrol devi Shell şirketini karşı karşıya getirdi. Greenpeace örgütü, dünyanın en büyük özel petrol şirketi olan İngiliz, Hollanda ortak girişimi Shell şirketinin, Kuzey Denizi'nde yer alan ve artık kullanmadığı Brent Spar platformunun batırılarak imha edilmesi projesine karşı çıkmıştı. Almanya'daki petrol istasyonlarında patlayan bombalar, tüm Avrupa çapındaki ürün boykotları ve Haziran ayında Kanada'da toplanan G7 ülkeleri toplantısında-

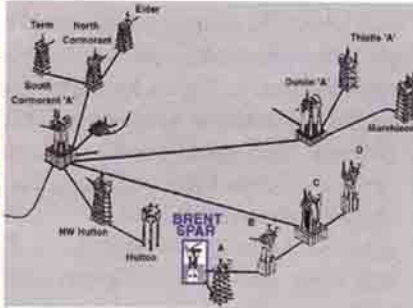
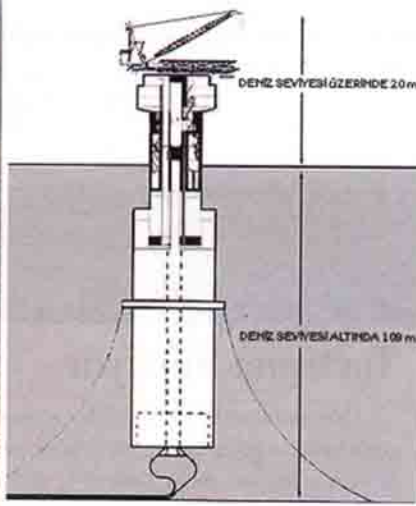
ki soru yağmuru Greenpeace'nin bu isteğinde ne kadar ısrarcı olduğunu kanıtlıyordu.

Yine de kimse Shell'in kararından dönmelerini beklemiyordu. Keza, G7 toplantısında İngiltere başbakanı John Major da Brent Spar'ın imhasına yönelik en iyi yöntemin, onu okyanusun dibine göndermek olduğunu bizzat belirtmişti. İngiliz hükümeti konuyla doğrudan ilgili. İngiliz Şirketleri Kuzey Denizi'ndeki toplam 416 büyük petrol platformundan 219'una sahip. Bunlara, etrafı sınırsız miktarda katı atık ve petrol temelli kirletici maddeyle çevrili, ağırlığı toplam 5 milyon tonu geçen 155 sabit platform da dahil. Önümüzdeki on yıl içinde 50 büyük İngiliz platformunun 1.5 milyar sterlin harcanarak imha edileceği bekleniyor. Bunların 15'inin imhasına yönelik resmi işlemlere başlanmış bile. Şimdi asıl soru bunların hangi yöntemle imha edileceği.

Şimdiye kadar 9 platform tamamen sökülerek imha edilmiş. Onuncusu olan Brent Spar ise 15 400 tonluk ağırlığıyla bugüne kadarkilerin en büyüğü. Denizin ortasında öylece duran bu dev kütle, ilgili tarafların başına büyük dert açtı. 1970'lerde, bölgedeki sondaj platformlarının çıkardığı petrol borular aracılığıyla Brent Spar platformunda toplanıp, oradan da tanker gemilerine yüklenerek dağıtılıyordu. Platform 1979 yılında kızağa alınmış ve 1991 yılında tamamen terk edilmiş. Bu yılın Şubat ayında da İngiliz enerji bakanlığı Brent Spar'ın İskoçya'nın batı sahilinde 250 kilometre açığında 2 kilometre derine batırılarak imhasına izin sağlamış.

Sorunun Kökeni

25 yıl önce, petrol platformları Kuzey Denizi'ne ilk kez geldiğinde bir gün bunların okyanus dibine batırılmalarının tartışıldığı

Brent Petrol Havza'sındaki platform zincirinin bir halkası olan Brent Spar, terk edildiği 1992 yılına kadar petrol depolama ve dağıtım istasyonu olarak kullanılmış.

şlabileceği kimsenin aklına gelmiyordu. Yasa bu konuda kesin gibi görünüyordu. 1958 yılında İngiltere'nin de altına imza attığı Cenevre Sözleşmesi, kullanılmayan tesislerin bütünüyle sökülmesi gerektiğini bildiriyordu. Balıkçılara da platformların bir gün çekip gideceği söylenmişti.

1983 yılında, tüm platformların sökülüp götürülmesi için gereken masrafın 7.3 milyar sterlini bulacağı hesaplanınca İngiliz hükümetinin tavrı değişti. Petrol şirketlerinin çabalarıyla, 1989 yılında, Birleşmiş Milletler Uluslararası Denizcilik Organizasyonu, eski sözleşmenin net yaklaşımında bazı yumuşatmalar sağladı. Hazırlanan yeni yönergeye göre, üst kısımda 55 metre su bırakılmak koşuluyla, platformlar kısmen sökülebileceklerdi. Bu geri adım ise, olumlu ek bir maddeyle dengeleniyordu. 1998 yılından sonra hizmete sokulacak platformlar, sökülebilir biçimde tasarlanmalıydı. Norveç hükümeti, sağlanan bu kolaylığa rağmen, kendi platformlarını tamamen sökeceğini belirtirken, İngiliz hükümeti, Birleşmiş Milletler'in sağladığı kolaylığın tadını çıkaracağını resmi bir dile ortaya koydu.

Araştırmacıların ortaya koyduğu verilere göre, mevcut 155 İngiliz platformunun 111'inin tamamen sökülmesi gerekirken, 44'ünün ise sadece üst kısımlarının alınması yeterli olacak. Tamamen sökülebilecek platformlar, ağırlığı 5000 tonu geçmeyen ve 75 metreden az bir derinlikte yer alan küçük platformlar.

Diğer 44 platform ise daha kuzey taraflarda yer alan ve 200 metreden daha derine uzanan büyük platformlar. Bunların

taşıyıcı kısımları patlayıcılarla kopararak üst kısımları ayrılacak. Koparılan bu üst kısımlar için ise üç seçenek var. Ya oldukları yere batırılacaklar, ya Brent Spar'ın yer aldığı bölgeye taşınıp orada batırılacaklar, ya da karaya taşınıp imha edilecekler.

Çelik platformların mimarisi bunların kısmen imhasını ekonomik açıdan çekici kılıyor. Piramit biçimli bu platformların kütesinin büyük kısmı denizin altında. Üstteki hafif bölmenin kesilerek ayrılması çok ucuz çıkacak.

Ancak bu şekilde imhası bile çok pratik olmayan 9 dev beton platform var ki bunların ağırlığı 200 000 tonu geçiyor. Bu türden platformlar deniz suyuyla dolu dev beton tanklar yardımıyla sabit tutuluyorlar. Teorik olarak bu tanklar içlerine hava pompalanarak boşaltılabilir ve platformlar yüzdürülebilirler. Ancak, İngiliz sorumluların deyimiyle, bu büyük ve karmaşık teknik problemleri beraberinde getirebilecek bir çözüm yolu. Norveç hükümeti kendi hesabına, platformları bu biçimde imha edeceğini söylüyor. Ancak Norveçli mü-

hendisler bu iddiaya şüpheyle bakıyorlar.

Kısmen imha edilmiş platformlardan geriye kalan çelik konstrüksiyonlar su altında kirlilik için ortam hazırlayabileceği gibi balık ağlarına da zarar verebilirler. Greenpeace'in ifadesine göre tepe kısmı dibe batırılan platformlar da, dipteki kirli sondaj çamurunu çevreye yayıp ciddi kimyasal kirlenmeye yol açabilir. Çevreci örgütün araştırmalarına göre söz konusu platformlardan birinin dip kısmında 25 000 metre küp civarında sondaj çamuru var. Bu sondaj çamuru, içerdiği petrol yüzünden, çevre için ciddi tehdit oluşturuyor. Dibe inen bir platform parçası bu çamuru havalandırarak olursa ciddi bir çevre felaketi yaşanabilir. Kurgulandırılan senaryolardan en dehşet vericisi ise, nükleer bir denizaltının bu platform kalıntılarına çarpması olasılığında yola çıkıyor. Uluslararası sözleşmeler okyanusta büyük kütlelerin batırılmasına izin veriyor. Oslo sözleşmesine göre balıkçılık veya navigasyon için tehdit oluşturabilecek kütleler en az 2 kilometre derinlikte ve kıydan 150 deniz mili uzaklıkta batırılabilirler. Aynı sözleş-

meye göre, batırma işleminden önce tüm zararlı maddeler kütlede temizlenmeli. Amerika Birleşik Devletleri'nin yetki sınırına giren bölgelerde, bu türden platformların imhasında eskiden beri tamamen söküp kıyıya taşıma yöntemi uygulanıyor. Meksika Körfezi'nde 1987'den bu yana 914 platform bu şekilde imha edilmiş. Bu sayıya Shell'e ait olan 20 platform da dahil. Shell'in sergilediği bu çifte standart akılda, kararların gerçekten bilimsel verilere dayanılarak alınıp alınmadığı konusunda soru işareti uyandırıyor.

Greenpeace'in teklifi Brent Spar'ın kıyıya getirilerek parçalanması yönündeydi. Keza platform hâlâ 100 ton ağır metal ve düşük düzeyde radyoaktivite de içeren petrolü atık içeriyor. Shell'in savunması ise bu atığın %90'ının kumdan ibaret olduğu açıklamasına dayanıyordu. Sonuçta Shell şirketi teslim oldu ve Brent Spar'ın Greenpeace örgütünün talebi doğrultusunda karada imha edileceğini açıkladı. Bu karar değişikliğinin faturası ise en az 50 milyon dolar. Teslim olan şirketin yıpranan imajının mali portresini çıkarmak ise olanaksız. Ancak varılan son noktada bile çevre için potansiyel tehdit varlığını koruyor. Fırtınalı denizlerde geçirdiği 19 yıldan sonra bu 140 metrelik kütlelenin zayıfladığı bir gerçek. Karaya taşınırken parçalanacak olursa içerdiği zehirli atıkları okyanusun derinlikleri yerine kıyı bölgelerine saçabilir.

Tartışma Sürüyor

Dile getirilen bu yeni tehlike ve benzer teknik sorunlar, Greenpeace'in yarattığı yaygın kamuoyunun baskısıyla alınan kararın en doğrusu olup olmadığını tartışmalı kılıyor. Bu tartışma ise daha genel bir platforma yansarak yeşilci hareketin sorumluluklarını ve önemli kararların alınışındaki söz hakkının sınırlarını gündeme getiriyor. Shell şirketi Greenpeace'e hak vermek zorunda kaldı belki ama Brent Spar olayının tarafları arasında yer almayı, alınan son karara karşı çıkanlar da var. Üstelik İngiliz hükümeti, Shell'in teslim bayrağına rağmen Brent Spar'ın batırılarak imhası olasılığının hâlâ yedekte olduğunu vurguluyor.

Brent Spar olayından çıkarılabilecek önemli derslerden birisi, aldıkları kararların yaşamsal önem taşıdığı şirketlerin marka imajlarını korumak uğruna ısrarla savundukları konularda birden bire çark edebilecekleri, Greenpeace'in kampanyası doruk noktasına ulaşmaya değin Shell şirketi bilimsel verilerle en sağlıklı çözümün Brent Spar'ı batırmak olduğunu savunuyordu. Greenpeace ise yine bilimsel verilere dayanarak tam tersini söyledi. Ancak savaş bilimsel verilerin değil politik taktiklerin çarpıştığı bir noktaya geldi. Greenpeace, "kötü petrol

şirketine karşı iyi yeşil hareket" imajı yarattı ve bu imajla savaşı kazandı. Ancak tartışmanın en hararetli noktasında ne geniş eylemci kitleler, ne de teslim bayrağını hazırlayan Shell şirketi artık bilimsel verilerden söz etmiyordu. Greenpeace'in prapoganda yöntemi basitti. O, hazırda bulunan, denizin çöplük olarak kullanılmayacağı yönündeki yaygın çevreci görüşten yararlandı. "Eğer gemideki vatandaşın konserve kutusunu denize atması kötüyse, 14 500 tonluk Brent Spar'ın denize atılması haydi haydi kötüdür." Sonuçta, Brent Spar'ın kıyıya imha edilmesinin, bilimsel bakımdan da daha doğru olduğu konusunda yaygın bir inanış var. Umalım ki bu doğru çıksın. Ama keşke her şey bundan beri daha bilimsel yöntemlerle tartışılıyor olsa idi... Brent Spar olayı belki bu kategoride değil ama günün birinde bilimsel olmayan bir karar, yaygın yeşilci klişelere uygun düştüğü için kamuoyunca kabul edilebilir. Çözüm ise çevre sorunlarına duyarlılığı artan kamuoyunun bilimsel yöntem ve kavramlara duyarlılığının da artmasında görünüyor. Böylece herkesin yeşilci görüldüğü bir ortamda gerçek çevre dostlarının seslerini daha kolay duyurabilmelerinin de yolu açılacaktır.

Özgür Kurtuluş

Kaynaklar:
New Scientist 15 Temmuz 1995
Time 3 Temmuz 1995
<http://www.greenpeace.org>

Brent Spar'ın Kimlik Kartı

Brent Spar, Shell Petrol Şirketi'nin sahibi olduğu terk edilmiş bir petrol depolama platformu. Norveç'te, su içinde dikine inşa edilen platform şimdiki yerine 1976 yılında sabitlenmiş. Kullanımına son verildiği 1992 yılından beri üzerinde işlem yapılmadan bekletiliyor. Yeri ise Kuzey Denizinin İngiliz bölgesindeki Brent Petrol Havzası, Shetland adalarının 190 km Kuzey-kuzey doğusundaki platformun koordinatları 61 03' 14" Kuzey, 01 40' 04" Doğu.

Çapı: 29 m	Kadmıyım: 16 kg	denize bırakacağı yabancı madde miktarının tahmini dökümü ise şöyle:
Su altındaki kısmı: 109 m	Kurşun: 10 kg	Çelik: 2 578 000 t
Su üstündeki kısmı: 28 m	Titanyum 9 kg	Alüminyum: 193 000 t
Toplam ağırlığı: 14 500 t	Nikel: 7.4 kg	Paslanmaz çelik: 184 000 t
Brent Spar'ın depolarındaki 100 tondan fazla çürüme içerdiği toksik maddelerin dökümü şöyle:	Krom: 2 kg	Bakır: 174 000 t
Petrol atığı: 50 700 kg	Arsenik: 0.3 kg	Kurşun: 1 800 t
Radyoaktif madde: 30 000 kg	Cıva: 0.3 kg	Çinko: 10 800 t
Çinko: 13 811 kg	Brent Spar'ın batırılarak imhası, bölgedeki 400 sabit petrol platformunun da aynı kaderi paylaşmasının yolunu açabilir. Bu durumda tüm platformların	PCB içeren sıvı: 20 t
Bakır: 13 542 kg		Petrol atığı: 50 000 t
		Radyoaktif madde: 2 200 t

Nükleer Deneyler

GREENPEACE, Nagazaki'ye atılan atom bombasının elliinci yılında dünyanın tüm ülkelerini, nükleer deneyleri ve plutonyum üretimini terk etmeye çağırıyor. 50 yıl önce Nagazaki şehrine atılan, 6,2 kg plutonyum içeren atom bombası 70 000 kişinin canını almıştı. 1945 yılından bu yana, silah yapımında kullanılmak üzere plutonyum yapımına devam edilmiş. Şu anda 250 ton plutonyum dünya üzerindeki çeşitli silah depolarında bekletiliyor. Şekli ve amacı belirsiz ticari amaçlarla bir kenara ayrılmış toplam plutonyum miktarı ise 160 ton. Eğer plutonyum üretimini durdurulmasa, 2000 yılında Nagazaki'ye atılan bombaya benzer 37 585 bomba yapımına yetecek kadar plutonyum üretilmiş olacak.

Hiçbir ülkenin hiçbir resmi yetkilisi uluslararası toplantılarda ve kamuoyu açıklamalarında kitlesel ölümlere taraftar bir tavır sergilememiştir. Zaten, yeni bir dünya savaşında, kazanan herhangi bir tarafın olamayacağı, böyle bir savaşın geriye kalan yeryüzünde kazanmış olmanın birşey ifade etmeyeceği herkesçe kabul ediliyor. Yine de şimdiden caydırıcılığı apaçık olan tüm bilimsel tespitlere rağmen, caydırıcılık iddiasıyla nükleer silahlanmaya devam ediliyor. Üstelik bugüne kadar üretilmiş tüm konvansiyonel ve nükleer bombalar Dünya gibi pek çok gezegeni ortadan kaldırabilecek bir miktara ulaşmışken...

Bekletilen bombaların gelecek üzerindeki muazzam potansiyel tehdidi bir yana, bu gibi bombaların üretimi ve testleri sırasında yayılan radyasyon ve gündün güne artan nükleer artıklar şimdiden yeryüzündeki tüm yaşam türleri üzerinde tehdit oluşturmaya başladı.

Son yıllarda, soğuk savaşın sona erişinin oluşturduğu görece iyimser ortamın etkisiyle nükleer silahlanma döneminin sona erdiği şeklinde bir kamuoyu oluşmuştu. İş böyleyken, Fransız hükümeti-

nin daha önce son vereceğini açıkladığı nükleer deneylere yeniden başlayacağını açıklaması barışçı ve yeşilci çevrelerde bomba etkisi yarattı.

Söz konusu deneylerin gerçekleştirileceği Mururoa mercan adasında şimdiye kadar çok sayıda başka deney yapılmış. Greenpeace belgelerine göre bu deneylerin sonucunda Güney yarımkürede gözle görülür radyasyon artışları olmuş. Bu artışın ise kanser ve sakat doğum oranlarında ciddi artışlara yol açtığı söyleniyor. Bu doğru ise çağın en büyük nükleer felaketi olarak Çernobil kazasının değil, daha yüksek kurban sayısıyla, Mururoa deneylerinin kabul edilmesi gerekiyor.

Fransız hükümeti deneylerin tümüyle zararsız olduğunu savunuyorken, gerçek nükleer deneylerin bütünüyle sona erdirilmesine kadar 4 ile 10 deney yapmak zorunda olduklarını söylüyor. Ancak bağımsız kaynaklı veriler gösteriyor ki Mururoa adası şimdiden söz konusu deneylerden nasibini fazlasıyla almış. 25 Temmuz 1979'da yapılan deneyden sonra, adanın çeperlerinden bir kısmı Cousteau ekibince de görüntülenen çatlaklar oluşmuş. 1981 yılında adanın kuzey kısımlarında 30 000 metrekarelik bir alanda nükleer atırdırmaya gerek duyulmuş. 1992 yılında Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'nun yaptığı bir incelemede, adanın 12 mil açığından alınan planktonlarda, ancak nükleer bir kaynaktan bulaşmış olabileceği açıklanan plutonyum kümelenmesi tespit edilmiş.

Mururoa mercan adası, volkanik oluşumların önce kireçtaşı sonra da mercanlarla kaplanmasıyla oluşmuş. 1966-1991 yılları arasında Mururoa ve Fangataufa adalarında 175 nükleer deney yapılmış. Bu 175 deneyden, 1966-1974 yılları arasında yapılan 44'ü açık havada yapılmış. Yer altı deneyleri adanın merkezi kaya kütlelerinde açılan 500-1200 metrelik deliklerde gerçekleştiriliyor. Adanın gözden uzak bir noktada oluşu dünya kamuoyunun dikkatini buraya odaklamasına engel olamıyor. Ay-

nca bölgedeki ülkeler de bu testlere karşı bütünüyle duyarsız değil. Hatta Yeni Zelanda konuyla ilgili olarak Uluslararası Adalet Divanı'na başvurmuş. Eğer davadan uygulamayı iptal kararı çıkarsa, nükleer silahlanmanın bütünüyle durdurulması yolunda önemli bir adım atılmış olacak. Greenpeace, tüm ülkeleri Yeni Zelanda hükümetini desteklemeye çağırıyor. Ancak yeşilci bir örgütün güçlü bir ülkenin hükümetini ikna etmesi çok kolay değil. Keza, Brent Spar tartışmasında da Shell şirketi teslim olmuşken İngiliz hükümeti hâlâ direniyor.

Greenpeace belgelerine göre yaklaşık 180 ülkenin 30 kadarı hariç tümü söz konusu testlerin durdurulmasına yönelik resmi çağrıda bulunmuş. Yine de Fransa kararında direniyor.

Nükleer silahlanma çabalarını bütünüyle sona erdirmemiş pek çok ülke deneyleri güçlü bilgisayarlarla yaratılan sanal ortamlarda gerçekleştiriyor. Ancak Fransız yetkilileri bu gibi deneylerin gerçekçi veriler sunabilmeleri için gerçek deneylerin matematiksel sonuçlarıyla desteklenmiş olmaları gerektiğini söylerken, şimdi yapmayı planladıkları deneylerin bu amaçla planlandığını ekliyorlar. Greenpeace ise dünyanın artık nükleer patlamalara dayanacak gücünün kalmadığını söylüyor. Son karara kısa bir süre sonra varılacak. Kararlar için harcanan süre bir insanın ömrüne kolayca sığabiliyor. Ancak kararların sonuçları, Dünyanın uzun olacağı umulan ömründeki tüm nesilleri ilgilendiriyor. Torunlarımızdan ödünç aldığımız gezegenimize iyi bakalım.

Özgür Kurtuluş

Kaynak: <http://www.greenpeace.org>